МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Випуск 7

Матеріали

Звітної науково-практичної конференції
“Теоретико-методологічні засади та соціальна практика модернізації України: політичні, юридичні, економічні та психологічні проблеми”
м. Київ, МАУП, 29 листопада 2018 р.

IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Проблеми і перспективи соціально-економічного розвитку України в умовах європейської інтеграції”
м. Київ, МАУП, 14 листопада 2018 р.

Міжнародної наукової конференції
“Сучасні аспекти модернізації освіти в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку”
м. Київ, МАУП, 7 грудня 2018 р.

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2018

ББК 63.3(4УКР)я43
С76

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 10 від 31.10.18)

Редакційна колегія:
М. Н. Курко (голова), д-р юрид. наук, проф.;
Є. О. Романенко (заступник голови), д-р наук з держ. упр., проф.;
А. А. Ігнатченко (відповідальний редактор), канд. техн. наук;
І. П. Бідзюра, д-р політ. наук, проф.;
В. М. Воронін, д-р іст. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
А. М. Кислий, д-р юрид. наук., проф.;
О. Л. Фещенко, канд. екон. наук, доц.;
Л. В. Янюк (виконавчий редактор)

Матеріали подано в авторській редакції.
Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

Проблеми модернізації України : [зб. наук. пр.] / МАУП. — К.: ДП "Видавничий дім "Персонал", 2008 —

С76 Вип. 7: Матеріали. звітн. наук.-практ. конф. "Теоретико-методологічні засади та соціальна практика модернізації України: політичні, юридичні, економічні та психологічні проблеми", 29 листопада 2018 р.; IV Всеукр. наук.-практ. конф. "Проблеми і перспективи соціально-економічного розвитку України в умовах європейської інтеграції", 14 листопада 2018 р.; Міжнар. наук. конф. "Сучасні аспекти модернізації освіти в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку", 7 грудня 2018 р. / редкол. : М. Н. Курко (голова) [та ін.]. — 2018. — 372 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст.

У пропонованому збірнику подано тези учасників науково-практичних конференцій з проблематики широкого кола аспектів процесу системної модернізації України.

Для науковців, громадсько-політичних діячів, студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і світовим досвідом проведення модернізаційних процесів.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2018
© ДП "Видавничий дім "Персонал", 2018

Підпалий В. Л.
Окремі проблеми стадії підготовчого судового засідання *144*
Кабанова І. А.
Сучасна класифікація валютних ринків та їх учасники *147*
Найченко А. М., Куртакова Г. О.
Докази в господарському процесі: виникнення та розвиток електронного документа *150*
Шевченко В. С.
Стан законодавства у сфері мовних відносин *155*
Мироненко І. В.
Застосування оперативно-господарських санкцій у сфері капітального будівництва *157*
Бондаренко О. Г.
Використання поліграфа під час розслідування заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, що спричинило смерть потерпілого *160*

ЕКОНОМІЧНІ ПИТАННЯ

Романова Л. В.
Маркетинг в епоху постмодернізму: проблеми і перспективи розвитку *163*
Дмитренко Г. А.
Унікальна траєкторія модернізації України в контексті реалізації ідеології еколюдиноцентризму *166*
Сафонова В. Є., Кальна-Дубінюк Т. П.
Використання інформаційно-консультаційних технологій для прийняття науково обґрунтованих рішень *169*
Карбовська Л. О.
Конкуренція, маркетинг і конкурентні переваги *171*
Алієва-Барановська В. М.
Удосконалення стратегії розвитку зовнішньоекономічної діяльності України в умовах інтеграційних перетворень *174*
Згалат-Лозинська Л. О.
Інтелектуальний капітал як фактор інноваційного розвитку економіки *177*
Калина А. В.
Причини та наслідки зниження рівня життя населення в Україні *180*
Новальська Н. І.
Застосування сучасних освітніх технологій при викладанні навчальних дисциплін з менеджменту та адміністрування *183*
Тьорло В. О., Мірошниченко В. В.
Модернізація господарства України за принципом зеленої економіки *186*
Бігдаш В. Д.
Виклики та позитивні тренди розвитку страхового ринку України *188*
Чуніхіна Т. С.
Податкова політика: теоретичний аспект *190*

А. М. НАЙЧЕНКО
секретар судового засідання, Північний апеляційний господарський суд, м. Київ

Г. О. КУРТАКОВА
д-р наук в галузі права, НН ІП МАУП

ДОКАЗИ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ: ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТА

В судовій практиці все частіше зустрічається використання електронного документу як засобу доказування. Необхідність в комплексному вивченні електронних доказів в господарському процесі зумовлена розвитком комп'ютеризованих інформаційних систем та, відповідно, впровадженням електронного документообігу.

Інформаційні комп'ютеризовані системи створюються, розвиваються та удосконалюються для покращення рівня життєдіяльності людини. Відповідно, вони мають здатність зберігати, передавати та переносити цифрову інформацію. А тому, звичної для суспільства форми набували електронні документи, електронна інформація та електронний документообіг.

Електронні документи чи комбінація електронних документів, які створюються фізичними або юридичними особами, є доказом їх дій або взаємодії та містять відповідну інформацію, що виступає в якості електронного доказу в судовому процесі.

В науковій літературі під електронним документом прийнято вважати документ, який створений та може бути використаний виключно в межах комп'ютерної інформаційної системи.

З історії розвитку електронного документа відомо, що першими засобами для зберігання інформації були матричні носії, які з'явились в кінці XIX століття. Вони відтворювали кодовану інформацію на відповідних таблицях – матрицях. Даний процес здійснювався за допомогою пробивання магнітних імпульсів.

Матричні носії інформації, в свою чергу, поділяються на машиночитанні та людино читанні. Характерними особливостями даних носіїв є великий обсяг інформації та значні розміри.

Так, матричними носіями інформації є:

- перфокарта – це картка з міцного паперу на якій проставляються отвори. Перфокарти зберігалися тимчасово та знищувалися по мірі виконання господарських завдань. Перші машинні перфокарти з'явилися вже у 1897 році.
- перфострічки – це стрічка на якій проставляються отвори. Їх стали використовувати ще з XVIII століття, зокрема, для управління ткацьким процесом, в друкарських набірних машинах, а вже в другій половині XIX століття і для передачі повідомлень по телефону [1].

Таким чином, за допомогою отворів на папері або стрічці передавали зміст документа. Цей процес був дуже тривалим, трудомістким та, відповідно, включав безліч процесів.

У 1920 роках з'явилися перші ручні перфокартотеки. Для того, щоб віднайти певну інформацію, необхідно пропустити металеву спицю через отвір, що належить відповідному поняттю в масиві перфокарт.

Необхідно відмітити, що у 1950-х роках застосування засобів малої механізації було рідкісним явищем та обмежувалось використанням виключно матричних носіїв інформації, ручних перфокартотек і лічильно-перфораційних пристроїв.

Розвиток матричних носіїв інформації продовжився у 1960-ті роки. Для швидкого пошуку документів вже застосовуються поєднані картки. З часом, розпочинають застосовуватись для інформаційних пошуків плівкові та оптичні носії інформації – мікрокарти та рулонна мікроплівка. Це були мікрофіш або мікрофільм, на якому вторинна інформація позначається у вигляді різних комбінацій чорних і білих прямокутників, зменшених шляхом мікрофотокопіювання. Так, в даний період відбувалася еволюція носіїв інформації. Магнітні носії – це відповідні носії, в яких інформація фіксується намагнічуванням спеціальних дисків, барабанів, магнітних стрічок, замиканням суворо визначених ділянок системи електроланок. Було створено й змішаний тип носіїв, такі як кінострічки з мікрофільмів, мікрофільмові картки, барабани та диски з мікрофільмів [2].

Варто зазначити, що саме з еволюцією інформаційних засобів пов'язаний розвиток електронних обчислювальних машин (далі – ЕОМ). Серійне виробництво ЕОМ почалося ще в 1950 роках. Першими радянськими ЕОМ були: МЕСМ (1953); "Стріла" (1953); БЕСМ (1953); американськими: "УНІВАК" (1951); ІВМ-701 (1953).

З 1950 по 1970 роки розвиток ЕОМ настільки збільшився, що у вказаний період змінилося п'ять поколінь ЕОМ, які пройшли еволюцію від ламповых машин до машин з мікросхемами.

В ці ж роки відбувається створення автоматизованих систем управління на рівні підприємств, республіканському та галузевому рівнях. Так, до 1975 року загальнодержавні галузеві автоматизовані системи управління охопили всі союзні і союзно-республіканські міністерства і відомства.

Створення та впровадження автоматизованих систем управління сприяло розвитку нових способів документування, стимулювало розробку єдиної державної системи діловодства – ЕГСД, уніфікованих систем документації, стандартів з термінології, призвело до створення автоматизованих банків даних, що в свою чергу викликало неймовірне зростання кількості машиночитаних документів.

У 1980-х роках комп'ютери швидко вдосконалюються, а нове програмне забезпечення зробило їх доступними для широкого кола користувачів. З'явилися комбіновані, географічні, інформаційні, мультимедійні і т.п. комп'ютерні програми, в яких одночасно можна здійснювати обчислення, проводити обробку текстової чи графічної інформації. Документи, створені за допомогою таких програмах, були результатом складного взаємозв'язку записів різних форматів [3].

З кінця 1980-х років виникла проблема визначення правового статусу електронного документа. Так, деякі архівісти заявляли, що машиночитанні записи 1960-х – початку 1980-х років не володіють юридичною силою, оскільки вони не мають загальноприйнятих атрибутів документа: підписів печаток, або інших форм встановлення автентичності.

Варто зазначити, що лише в 90-х роках XX століття, з розвитком електронних систем зберігання, обробки і доступу до інформації, стали звучати заклики про необхідність правового регулювання вказаних суспільних відносин, що пов'язані зі зберіганням, використанням та передачею інформації в електронному вигляді.

Так, розуміючи необхідність регулювання розвитку інформаційних технологій законодавець приймає наступні Закони України: "Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах" [4], "Про Національну програму інформатизації" [5], "Про обов'язковий примірник документів" [6], "Про Національну

систему конфіденційного зв'язку" [7], "Про електронні документи та електронний документообіг" [8], "Про електронний цифровий підпис" [9], "Про телекомунікації" [10].

Необхідно відмітити, що у господарському законодавстві вперше відбулось законодавче закріплення регулювання інституту електронних доказів лише в 2017 році, а саме, в Господарському процесуальному кодексі України [11].

Здійснивши аналіз норм інституту електронного доказу закріплених в Господарському процесуальному кодексі України, варто зазначити, що для використання електронного документу як доказу в господарському процесі він повинен бути отриманий з дотриманням процесуальних правил збирання доказів.

Однак, Господарський процесуальний кодекс України не містить процесуальних даних правил, які необхідні для збирання та вилучення електронних доказів, аби докази, в тому числі і електронні, могли бути визнані допустимими та використані як засоби доказування.

Варто зазначити, що в науковій літературі єдина позиція щодо електронних доказів відсутня. Одні науковці вважають, що до електронних доказів належать лише електронні документи [12], інші ж науковці відмічають, що не всі електронні докази можуть бути кваліфіковані як документи, оскільки існують також електронні речові докази. Напр., результати контролю, записи телефонних та інших переговорів, результати контролю телеграфних та інших повідомлень, зняття інформації з технічних каналів зв'язку утворюють речові докази. З огляду на використання цифрової техніки при їх отриманні зазначені вище результати будуть електронними речовими доказами [13].

Дослідженням науково технічного прогресу засобів доказування одним з перших почав проф. О. Т. Боннер. Вченим виділено окремі найбільш поширені види елетронних засобів доказування:

- аудіо- та відеозаписи;
- електронні документи;
- відомості, отримані з глобальних інформаційних систем (зокрема, мережі Інтернет);
- електронна пошта;
- свідчення (показання) спеціальних технічних засобів (напр., прилади обліку витрат електроенергії, води, газу, тепла; прилади визначення швидкості транспортного засобу чи ступеня алкогольного сп'яніння водія тощо);
- засоби "електронного судочинства" (зокрема, відеоконференції, офіційні веб-сайти судових органів, листування з судовими органами за допомогою електронної пошти, автоматизовані судові інформаційні системи та ін.) [14].

Заслуговує уваги думка Мітрофанової М. О., яка зазначає, що різноманітність видів електронних засобів доказування досить велика, відтак перерахувати їх всі не представляється можливим. Однак можна віднести їх до тієї чи іншої групи індивідуально-визначених предметів:

- магнітні (дискети, різні магнітні стрічки, жорсткі диски ЕОМ, магнітні картки і т.п.);
- оптичні (напр., компакт-диски);
- напівпровідникові (засновані на мікросхемах, в яких інформація закріплюється в кристалічних решітках напівпровідників) [15].

На даний час найбільшим видом електронних доказів за обсягом інформації, яка може бути використана в якості доказу є інформація, отримана з глобальних інформаційних систем (зокрема, мережі Інтернет).

Даний вид електронних доказів необхідно виділяти як самостійний вид, виходячи з таких особливостей:

1) динамічний характер. Ця ознака може розглядатися в двох аспектах: по-перше, з погляду динаміки існування будь-якої інформації в мережі Інтернет – сьогодні вона може бути присутньою на певній веб-сторінці, а завтра її власник може її видалити та знищити, в т.ч. разом із самою веб-сторінкою (доменним ім'ям). По-друге, безпосереднє використання мережі Інтернет для представлення суду доказів часто стосується випадків, коли сама інформація за своєю природою є динамічною – аудіо- чи відеозаписом;
2) як правило, носій цифрової інформації, що зберігає доказову цифрову інформацію, є дуже віддаленим від місця здійснення судочинства, тому подати носій інформації до суду є неможливим. Відтак, єдиним способом дослідження інформації залишається мережа Інтернет, яка забезпечує швидке з'єднання між носієм інформації та електронно-обчислювальною машиною, якою користуватиметься суд під час дослідження доказів. інформація, отримана з глобальних інформаційних систем (зокрема, мережі Інтернет).

Основною характеристикою електронних доказів є неможливість їх безпосереднього сприйняття, адже електронний доказ фактично є фіксацією інформації за допомогою машинного коду. Дослідження електронного доказу можливе лише за допомогою спеціальних технічних засобів.

Однакове застосування господарськими судами норм щодо дослідження електронних доказів можливе лише після встановлення чіткого правового регулювання на законодавчому рівні.

Необхідно відмітити, що для встановлення та регулювання інституту електронного доказу на законодавчому рівні потрібно подолати певні етапи:

1) завершити наукове вивчення всіх ознак та особливостей електронних носіїв інформації;
2) встановити в даних ознаках ті, що мають правове значення;
3) сформувати процесуальний порядок виявлення, вилучення та дослідження електронних носіїв інформації.

Вчинення даних дій дасть можливість використання в господарському судочинстві електронних доказів не лише як наукові ідеї, а й як самостійного інституту доказового права.

Джерела

1. Документ, системи документації, державна система документаційного забезпечення управління [Електронний ресурс] // Online Библиотека URL: http://readbookz.com/book/157/4505.html – Назва з екрана.
2. Там само.
3. Там само.
4. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 5.07.1994 № 80/94-ВР [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр – Назва з екрана.
5. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4.02.1998 № 74/98-ВР [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/74/98-вр – Назва з екрана.
6. Про обов'язковий примірник документів: Закон України від 9.04.1999 № 595-XTV [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/595-14 – Назва з екрана.

7. Про Національну систему конфіденційного зв'язку: Закон України від 10.01.2002 №2919-111 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2919-14 – Назва з екрана.
8. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 851-15 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/851-15 – Назва з екрана.
9. Про електронний цифровий підпис: Закон України від 22.05.2003 № 852-15 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/852-15 – Назва з екрана.
10. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 № 1280-IV [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1280-15 – Назва з екрана.
11. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-12 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Офіційний веб-портал. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1798-12 – Назва з екрана.
12. Батурин Ю. М. Проблемы компьютерного права / Ю. М. Батурин. – М. : Юрид. лит., 1991. – 272 с.
13. Боннер А. Т. Электронный документ как доказательство в гражданском и арбитражном процессе / А. Т. Боннер // Закон. – 2009. – № 11. – С. 141-157.
14. Боннер О. Науково-технічний прогрес і розвиток російського процесуального законодавства та судової практики / О. Боннер // Право України. – 2011. – № 10. – С. 45-62.
15. Митрофанова М. А. Электронные доказательства и принцип непосредственности в арбитражном процессе: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.15 / М. А. Митрофанова – Саратов, 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://test.ssla.ru/dissertation/referats/08-04-2013-1.pdf – Назва з екрана.